

СЕНТОМАШАНИН

Лист за просвету, привреду и остале народне потребе.

ИЗЛАЗИ СВАКЕ НЕДЕЉЕ.

на $\frac{1}{2}$ годину	6 Кр.
на $\frac{1}{4}$ године	3 »
на $\frac{1}{8}$ године	2 »

Поједини бројеви 10 пот.

ОДГОВОРНИ УРЕДНИК:

ЈЕВТА РАДАК

Рукописи шаљу се на уредништво а новац за претплату а огласе на администрацију »Сентомашанин«
Огласи се рачунају по тарифи ако се више пута увршћује јефтиније.

Наше стипендије.

У нас Срба има једно с другим преко две стотине стипендија, годишње потпоре у новцу ђацима да се школују, који изађу виђени људи.

На почетку школске године 1913/14. било је 50 Матичиних питомаца. Од ових је добивало стипендију њих 46. Четворица нису дизали. Свих 46 питомаца примили су у школској години 1913/14. свега К 40.740. Највећа стипендија износила је К 1600, најмања К 400, просеком отпада на једног питомаца К 886.

Стипендијама је школовано за ово сто година толико сиромашних ђака, да им је данас тешко сазнати броја, а још теже, где је који провео свој век и колико је који од њих био од користи својој земљи. А била је тежња и воља наших задужбинара, да се њих што више даровитих младих просвете на школама и изобразе. С њима после да коракне напред и српски народ просветом, науком и књижевношћу.

Стипендије те остављаху, осим Саве Текелије и још три-четир спахије Србина, понајвише трговци, занатлије и ратари. Изучених људи мало беше тада, јер су Срби ђаци тешком муком могли доспети до академије и универзитете. А који се тако и изучише, не моглоше ступити у службе жупанијске и државне — јер су то биле као какве привилегије. Изучени Србин, који не отиде у богословију или у адвокате, таворио се свега века свога.

И зато поникоше мало по мало те

наше стипендије, да се подигне и у Срба интелигенција. Али мала вајда беше отуд народу.

Сваки изучен ђак потеже у адвокате, мање њих у лечнике, једва ко у професоре. Прве су стипендије то тражиле. За друге струке није их ни било. Зато трговачки синови нису ни помишљали, да се изуче у трговачкој, нити занатлијски у занатлијској школи. Нису хтели да буду трговци и занатлије, већ сви хтели у господу, да лако живе — мало да раде, а много да имају.

С тога ми имамо данас толико изучених и школованих људи, толико господе, да би нам и половина њих било доста. Али зато је све мањи број Срба имућних трговаца, још мање занатлија, све мањи број ратара салашана, који имају и раде земљу по неколико стотина ланаца.

Наш трговачки, занатлијски и имућнији ратарски staleж много је упропастило школовање деце им на великим школама. Сваки од њих и данас, и коме се може и коме не, гледи, да се дете не пати као отац за тезгом, у радионици и т. д. Док таки трговац, занатлија или ратар ишколује сина и син му постане адвокат, лечник и т. д., дотле трговина оцу трговцу банкротирала, радионица оцу занатлији отишла на добош, а кров над кућом оцу ратару одавна прокисава!

Тако је то данас у нас Срба. И кад је то тако и не да се лако окренути на боље — онда се ваља запитати: Има ли наш народ какве користи од

својих понајвише стипендијама ишколованих људи: од те своје интелигенције?

Српски народ мора за тим настојавати, да се не затру са свим трговачки, занатлијски и ратарски staleжи, с правом дакле може тражити од својих школованих стипендиста, да се бар брину, где се који кад нађу на самрти, или за живота коме имућном Србину, па би овај да остави своју имовину на добро и корист својој земљи, да га они за времена обавесте и упуте, да то учини на корист и помоћ трговачком, занатлијском и ратарском staleжу:

било то на оснивање, дизање и издржавање трговачких, занатлијских и ратарских школа;

било, кад већ хоће на стипендије, за синове и ученике на наукама за те српске staleже;

било годишњим наградама за напредне сиромашне трговце занатлије и ратаре;

било оснивањем потпоре, мировине за случај осиромашења, да у старости не спадну на просјачки штап и на терет другоме.

И та наша интелигенција треба и дужна је за тим настати. Тако ће враћати својој земљи добро добрим, која је уживала за младости на великим школама. А коме се узможе и од њих па буде имање своје оставио на стипендије — да се сете и оваких задужбина својој земљи и народу.

Рекосмо и све то чинисмо ради добра, напретка и бољег опстанка српског народа.

ПОДЛИСТАК.

Опрости оче...

Како је у селу П. Србин поздравио први грађански брак.

— Слика из српског живота. —
(Наставак.)

Пред избор презеша искупила се сва младеж и коло већ почело. Дара газда-Илијина сваки час погледа на ону страну капицика а Гавре још нема. Као од беде игра уз Пају Станишиног, сина сиромашког. Осетио то Паја па ће Дари: »А твој бата дошао данас код мог чиче да га моли: ...« Осетила Дара шта хоће Паја па му откусури: »Да ти чича буде наш субаша.« »Не, не Даро, да мој чича твога бату бира за презеша, а чича му казао, да се он већ пишао за Гавриног Лала-Глишу.« Жацну Дару као кеба у срце те јој и нехотице прелети реч: »Мој бата немеш, а ко ми је Лала?« Кад Гавра баш за леђи па ће Паји: »А фалил' ти штогод?« — »Та не фали, већ Дара каже: А ко ти је Лала, њен бата немеш.« Поцрвенила Дара, али неће да каже: — Није! већ ћути.

Није Гавра још никог волео, тек је ушао у деветнаесту. Лала његов говори: »Још Гавра није за женидбу, а дада му једва чекала да се

промомчи па како који светац а она нов пруслук јединцу свом. Још док је био жив бирташ Тима кад је био татор ишао са њиме газда-Глиша као одборник у Нови Сад да купе одежду, а трговац ће запитати: »Имаш ли, пријатељу, сина?« Казао Газда-Глиша да има Гавру јединца. — »Да је жив и здрав,« те одсече за Гавру и пруслук као што је и одежа. Неће газда-Глиша да прими, прво пита: »А шта кошта?« »Ништа, за љубав и наше познанство,« каже трговац. Неправо било то Тими, он татор, он ће платити за одежду па њему ништа и тек трговцу: »Не могу толико платити, шта ће попа казати. ...« »Ех, идите пријатељу, зар ви татор?« Осетио трговац да је Тима властан па на калфу удри швапски и у тили час Тими се створи у цепу свилена марама.

Већ прве недеље на Гаври је био пруслук као и одежа, а на бирташици Јуци свилена марама најновије моде. Свет као свет говори свашта; кажу: да марама није кусур на одежду, већ да јој је купио газда-Мија Мудрински. Прислушкивала једаред Кида Воларева још док је Тима био жив. У очи Усековања ишла у дућан по петролин, облачно било и она опазила као неку прилику, трипут се прекрстила па стала уз прошће, кад али газда-Мију испратила бирташица Јуца и куне се, да је својим рођеним

ушима чула како је газда-Мија казао: »Ух Јуцо, Јуцо, купићу ти свилену мараму,« каже још Кида Воларева, да је газда-Мија хтео Јуцу и да пољуби; она се увукла у капицик и стала уз прошће, а он се за њом вратио па је као мало задиркивао, а она да пукне од смеја. У том се чуо Тимин глас: »О Јуцо!« а газда-Мија онда »Лаку ноћ«.

Кад је Гавра чуо шта Дара рече, да је њен бата немеш, а његов лала поцрвенио до ушију, вилице му задрхташе и тек што не рече: »Ал ће зато ипак мој лала бити презеш.«

Чудна су та наша српска дечица када им у чару љубави искрсне први жар. Пркос је услов тога заноса. Ко не зна за пркос тај мисли да је дивљаштво у љубави тој — а није. — То је тако разнежено миље, да и у мржњи срце не мрзи, већ баш онда страшно љуби свог гордог непријатеља.

Тако и Дара. Мрзи Гавру што и њен отац мрзи оца његовог, али у тој мржњи осећа да би најсретнија била у загрљају његовом.

Расћеретала се Дара у колу поред Паје Станишиног, скоро да га свог обгрлила када је угледала Гавру Пркосовачког. Гавра није играо, пио је пива — чашу за чашом. Кад је пиву чашу разбио, тргла се Дара, пустила р

Проглас

краљевско-угарске владе на народ.

Србија је одговорила мобилизацијом на промишљене, праведне захтеве наше монархије. Сад смо на прагу ратних заплета. Показаћемо, да су се преварили они, који су у својој дрској надутости мислили, да нас могу вређати; показаћемо, да ћемо без устезања употребити испробану снагу нашега народа и наше славне војске у одбрани наших угрожених интереса и наше части.

Наступају по нас таква времена, у којима је потребно на сваку жртву готово домољубље и од својих предака наслеђене мушке врлине целога угарскога народа. Стављени смо на мерило историје. Сад треба показати, да је сваки грађанин ове државе готов жртвовати на олтару домовине наше и последњу кап крви и да судомољубље, верност, истрајност и одлучност нашег народа победоносно издржали ватрену пробу садашњих критичних догађаја. Сваки мора вршити своју дужност.

Влада је учинила све што је нужно за одбрану државног реда, мира и сигурност живота и иметка грађана верних својој домовини. Влада се обраћа свима грађанима без разлике њихове народности и вероисповести са поверењем и умирењем. Пружа основац свакоме, а очекује помоћ и од државних грађана немађарског језика.

Држава ће под свима околностима имати толико снаге, да смрви све оне, који би се, заведени речима злочиначких агитатора, огрешили о дужност држављанске верности. Свако рушење реда биће одмах у клици угушено, но било би веома жалосно, ако би дошло до таквих присилних мера. Жалосно би било, јер би то жигосало и предало руглу оне, који се лагано удалише од верности према домовини нашој, уништило би благословене осећаје љубави и поверења према њима, и упропастило би на дуго време судбину и будућност оне народности, која би у данима кризе сишла са правога пута.

Обраћамо се са поверењем, са љубави, но уједно и са озбиљном опоменом свима грађанима наше домовине. У првом реду онима, који су услед свога положаја или свога личног уплива природни управљачи својих суграђана. Наступио је час делања. Дела патријотске верности, готове на сваку жртву, могу положити темељ лепше, боље сретније будућности.

рамена Паје Станишиног, — осетила да је доста љубавног пркоса.

Дошао Гавра кући из кола па управо Дади. »Додо, ја бих се женио, ја вољем Дару.«

И весела и тужна Нана једва рече: »Да си ми жив и здрав чедо моје, сретно ти било, ал' Мија не да ником ништа, па не ће ни теби јединче моје.«

Освануо дан избора презеша. Мија Мудрински победио. Помогла му Илије ковача реч, што све не да.

Није српски пркос дугог века. О крсном имену чича-Аксентијевом измирили се и својски изљубили Глиша Пркосовачки и Мија Мудрински. Три су се дана веселили све у здравље своје деце. Четврти дан малаксао Мија Мудрински и лупа чаше и флаше и баца све од себе. И Дару је своју бацио Гаври у загрљај. Биће сватова.

Мија Мудрински презешује. Сви су њиме задовољни. У црквеној каси новаца као плеве. Тутор каже: »Још толико новаца никад није било.« Цело село осећа то; како који светац

ор ће презешу: »Ове године више нег' лане јел' од гроб-ске траве, јел' од свећа, јел' од венчаница. Цело село Мију хвали. Можда би му ко

Сентомаш, 19. јула (1. авг.)

У нашој близини развијају се догађаји, који су општега значаја, који се тичу читаве наше монархије. Са тим, што су дипломатски одношаји између Србије и наше монархије прекинути, што је одређена делимична мобилизација, па што су саобраћајна средства наишла при железницама и при пловидби у нечем нека ограничења, видимо, да су то судбоносни дани.

У тим данима желимо да се меродавни фактори у нашој монархији сете свега онога, што је српски народ од преко две стотине година, од кад се под својим патријархом доселио у ове крајеве, чинио потоцима своје крви за династију и за своју отаџбину.

Српски народ неће скренути с правога пута, нити ће се огрешити о верност домовине, већ ће и овом приликом верно указати услуге династији и отаџбини и доказати, да се у његову поданичку верност, у храбру српску мишицу и ратничку способност могу владар и отаџбина у свако доба са оним истим поверењем поуздати, као и пре, кад год је интерес отаџбине то од њега захтевао.

Српском је народу жао сукоба са једнокрвном браћом, али пошто је прилика и сада, да укаже услуге династији и отаџбини, то је пружио руку осталим суграђанима и отишао на краљев позив, да своју последњу кап крви жртвује, да положи свој живот и да гине, ако треба, за спас своје отаџбине.

Вести из места и из народа.

Промена у уредништву. С овим бројем наступила је промена у уредништву нашега листа. Наш уредник г. Ђока Радуловић отишао је на војничку дужност. За време његовог одсуства примио је уредништво привремено да води главни сарадник листа г. Јевта Радак и као такав потписиваће се на листу.

Прилажимо на Црвени Крст. На јужним границама наше монархије су већ отпочела ратна дејства против Србије. Рат захтева велике жртве од бораца, па тако ће и сада бити. Зато ваља да се сетимо рањених и болесних бораца наше аустро-угарске војске. За њих се стара друштво аустро-угарског и угарског Црвеног Крста. Овом друштву ће требати потпоре и од

год и замерио — али највише нотарош и учитељ; но нотарош треба солгабирову гласове на рачун, а учитељ, ситну дечицу пребрајајући, држи се оног начела »Та да ми није овог пиљежа ја бих већ оно, — показао ово.« Још Мији само попа смета, зато се и зарекао, да ће се попи осветити и успео је. Попу грде. Мија гдегод дође: »Попа овако, попа онако, не ваља му посао.« Баш јуче тако казао супрот попи, нотарош ћути, а учитељ климну главом тек што није казао: »Тако је.«

У селу П. већ од 35 година живи чувени српски свештеник отац Петар. Дуж целог Српства име му знано и сваком мио и драг, поштен и узоран, само у свом селу огади га баш Мија Мудрински.

У једном писму пријатељу свом ове године пише овако:

Ја сам се запопио 1860. године и од тога доба попујем у селу П. Ја сам живот свој посветио напретку народном, деце нисам имао, али деца су ми била парохијани моји. Савестан ми рад признавао сваки и рука моја целивала се са свију страна и у великом поштовању ни једно није седило у пролазу мом, а црква и школа нам била пуна кошница. Ја сам се највише обрадовао 1868. години и ускрс свести

домољубивога становништва па с тога ваља и ми да се сетимо овог хуманог друштва. Зато, Срби и Српкиње, прилажите на аустројски и угарски Црвени Крст.

Денунцијација. Разнео се глас како у Сентомашу тако и на страни, да је наш врсни бележник г. Исидор Иванић због велеиздаје затворен и стављен под истрагу. Ми смо се распитали на меродавном месту и констатујемо да овај разнесен глас не одговара истини. Али смо том приликом сазнали, да се овај глас разнео услед једног анонимног писма, које је неко без потписа властима послао. Како се зна, да је г. Иванић, као дугогодишњи бележник, био човек на своме месту и служио ову општину и свију представљених на потпуно задовољство, то се радујемо, што лажна пријава није денунцијанту упалила и нашем обљубљеном бележнику није шкодила.

Сентомашани у корист рата. У прошли четвртак, 17. (30.) јула о. г. обављена је у Сентомашу предаја коња. Наше газде се такмачили са својим лепим коњима и предали политичној општини на даље располагање. Нарочито су лепи и скупочени коњи г. Данчике Дунђерског, велепоседника. Скупљање је било на вашаришту, од куд су вође и пратиоци пошли на одређено место. Општинско поглаварство је са задовољством примило овај свесрдни одзив нашег лојалног грађанства, које је вољно принети и највеће жртве за углед и спас миле нам домовине

† **Лаза Дињашки,** вредни и честити економ у Сентомашу, преминуо је уторак, 15. (28.) јула о. г. у 39. год. свог живота. Тело покојника опојано је уз многобројно учешће грађанства у четвртак, 17. (30.) јула о. г. у 10 сати пре подне у сентомашкој св. цркви, а за тим на гробљу предано матери земљи. Покојника оплакује супруга, мати, три брата, четир сестре и многобројна родбина. Мир пепелу његову!

Ко ће бити српски патријарх? Један део будимпештанске штампе тврди, да ће за патријарха бити именован Евгеније Летица сарајевски митрополит. По тим листовима доћиће и до избора патријарха. Но ако не буде изабран Евгеније Летица он ће бити именован. Ти листови с поуздањем тврде, да ће се поновити оно, што је било за доба Германа Анђелића. По тима извештајима коначно уређењу

народне, автономнију нашу, поздравих са ускликом највећег одушевљења. У новом животу цркве и школе нам будио сам сваког за помагача свог. У кратком доживљају осетих да није добро, у жудњи за влашћу народ ми се растаборио, свугде зло, а у селима зло и наопако; свако хоће да господари, црква нам и школа поче опадати. Данас ми црквом и школом управљају неуди људи, које заvara и најмањи поветарац а власт не пази — не мари. Начело: народ плаћа, он треба да господари, отело је највећег маха над животом српског сеоског свештеника. У сваком је скоро селу дармар. За господарство треба образоване а за народну управу свести развијене. Има ли, то нам не треба да пишу новине, већ истинити доживљаји сеоски, са којима се толико пута упрљала светиња нашег живота и у том животу и сваком раздору и назаренском отпадништву радо се говори реч: »Попови су криви,« а није тако, »Криви смо сви,« но ја се још надам, да ће се свест народна пробудити на ивици пропасти своје и да ће се јединство између свештенства и народа српског што скорије спојити везом јаком.....

(Свршиће се.)

автономије ће се приступити тек онда кад Евгеније Летица, ма и путем наименовања, седне на патријаршку столицу. Према томе се види, да се у автономiji спремају крупне ствари. Ми смо уверени, да ће српски народ овом приликом учинити своју дужност. Али настаје питање: шта ће на то рећи наша јерархија, наш епископат, јер по постојећим уредбама патријарх треба да се бира из реда наших епископа међу које неспада Евгеније Летица?

Краљ Петар отпутовао у Ниш. Краљ Петар је прошлог понедељника из Рибарске бање стигао у Београд. Пред конаком није било страже и на конак није истакнута застава. После неколико часова је краљ на аутомобилу отпутовао у Ниш.

Заштита Срба Новосађана. Услед мобилизационе вреве и алармантних вести, као да се у земљи спрема опште прогањање Срба, узео је у заштиту Србе Новосађане велики жупан Новог Сада пресв. г. Бела пл. Матковић и заузео се својим упливом и влашћу за слободу и слободно кретање свих оних грађана, који верно врше своје поданичке дужности. Г. жупан је позвао прошле среде к себи представнике ондашње штампе, па је у кратком, но врло лепом говору апеловао на искупљене, да га и они потпомогну у настојању, како би се у овим озбиљним временима одржала она лепа братска слога, која је увек владала у Н. Саду међу грађанима разог језика. Позвани новинари су уз усклике »живео!« изјавили своју највећу готовост, да г. жупана потпомогну у том његовом племенитом настојању. Уједно је г. велики жупан издао проглас на грађанство, који је нашао топла одзива у срцама свију Новосађана.

Хапшења Срба у Угарској. У Бачкој и Банату, а нарочито у Вел. Бечкереку, ухапшено је много угледних, интелегентних и међу њима врло много невиних Срба. Већином су то особе, које су на истакнутом положају. Међу њима има наших свештеника, учитеља и ђака. У Нови Сад допращени су многи из околних места и 29 наших свештеника, који су међутим други дан пуштени на слободу чим је доказана њихова невиност.

Лажне вести о хапшењу Лазе Дунђерског. Пронесе се гласови о хапшењу највиђенијих Срба, који се оптужују да су у вези са »великосрпском пропагандом« и код којих су — као бајаги — пронађене приликом кућне преметачине многе ствари што их компромитују. Такав се случај десио и великом добротвору српском, угледном грађанину и великом поседнику г. Лази Дунђерском. Нашао се некакав несавесни потказивач, који је у престоничким листовима протурио вест, да су у пивари Лазе Дунђерског у Вел. Бечкереку нашли у празним бурадима сакривене бомбе, пушке и муницију и да су Лазу Дунђерског спровели везана у држ. затвор у Сегедин. Наравно да ни једна реч од тога не одговара истини. На глас, да се уопште такве вести могу о једном тако лојалном грађанину ове домовине проносити, министар-председник гроф Стеван Тиса узео је реч у Сабору на последњој седници и међу осталим споменуо лојалност и пожртвовност српскога народа, те је најодлучније опровргао и демантовао лажну вест о хапшењу Лазе Дунђерског. Г. Лаза Дунђерски добио је још истог дана са многих страна задовољштине. И бивши министар-председник гроф Куен Хелервари телеграфски

га је поздравио као »верног и опште уваженог грађанина« у име странке рада. У меродавним круговима у Будимпешти врло су незадовољни и узнемирени таквим вестима и сам министар-председник наредио је, да се учине мере којима ће се одлучно спречити даља распрострањавање таквих лажних вести.

Лојалност будимпештанских Срба. На Ђошку Хајош и Камермајерове улице у Будимпешти лежи српска кавана, у којој се будимпештански Срби састају. Натпис каване је исписан ћирилским словима, на прозорима ћирилицом исписани записи, а у посебној дворници је званична просторија српског друштва »Слоге«, њезина архива и књижица. Како се пронео глас да је са Србијом прекинута дипломатска веза — скинут је натпис каване, састругани су српски написи на прозорима и позван је тајник »Слоге« Милан Петровић, да архиву и књижицу друштва на друго место пренесе. Срби пак, који у кавани вазда српски говоре, умољени су да говоре мађарски или немачки. »Слога« се одселила из каване, али је један део њезине архиве остао онде.

Парастос добротворима. Српска православна црквео-школска општина новосадска приређује у уторак, 22. јула (4. августа) о. г. на дан Марије Магдалине у 11 сати пре подне у св. николајевској цркви парастос великим народним добротворима Марији и Јовану Трандафил.

Нов руски посланик у Београду. На место преминулог руског посланика Хартвига именовала је руска влада за свога посланика у Београду кнеза Сергија Николајевића-Трубецкој, који је досада управљао балканским одељењем у руском министарству спољних послова, а који важи за једног од најспремнијих руских дипломата и умних политичара.

Хапшење дубровачког градоначелника. На палуби пароброда »Локрума« ухапшен је градоначелник Дубровника и посланик у Рајхсрату Др. Чингрија. С њиме заједно ухапшени су и Др. Пуљеви кр. јавни бележник у Дубровнику и још три српска свештеника.

Задржан српски генерал. На прузи између Карлсбада и Беча заробљен је српски генерал Мариновић кога је на станици полицијска власт сместа ухапсила, али на интервенцију команданта бечког кора пуштен је генерал Мариновић да настави свој пут у Србију.

Вести са стране.

Повратак нашег владара из Ишла у Шенбрун. Њег. Вел. краљ Фрања Јосиф морао је прошлог четвртка, због нагомиланих државних послова, по други пут ове године да прекине свој боравак у купатилу Ишлу и да се врати у Беч. Здравље Њег. Вел. је врло добро.

Објава рата. У целој Аустро-Угарској примљена је објава рата са неописаним одушевљењем. У Будимпешти је маса света дошла пред клуб владине странке, где су држани говори. Касније су пред народном касином биле још веће манифестације. Ту је било преко 40.000 људи. Говорили су Андраши и саборски председник Бети. Тек после поноћи свршиле су се демонстрације. Светина је дизала војнике и официре на рамена и френетично клицала: Живела војска! Из Беча и других места стижу вести о сличним манифестацијама.

Угарски сабор и рат. У последњој седници угарског сабора поднео је гроф Тиса сабору извештај, да је ступио у снагу закон о ванредним мерама. Затим је рекао, да ће сад оружје проговорити и да дотле неће бити краја рату док се не осигура мир за будућност. Цео народ кличе: Живео краљ! У име опозиције изјавио је гроф Апоњи, да се у свему прикључује влади и да је народ потпуно слојан, а да победа буде на страни Аустроугарске. Апоњи се нада, да ће се рат ограничити на мало земљиште, али ако се у томе преваримо, уздамо се у своју снагу и опробану верност својих савезника. После тога прочитан је краљев отпис, који је одгођен сабор на неизвесно време.

Изнимне мере у Угарској. Службени лист у Будимпешти донео је наредбе о изнимним мерама у Угарској, које се односе на оштре установе гледе оружничке интервенције — издавања путних листова, прелаза границе, контроле друштава, цензуре и поштрења делокруга пороте. Против штампе се неће оштро поступити.

Ванредне одредбе у Хрватској и Славонији. Земаљски сабор је одгођен. Бан је добио најшира пуномоћства за издавање ванредних одредаба, као: наименовање владиних комесара, у погледу одржања реда, деловања друштва, контроле поште и телеграфа и т. д. Забрањено је излагање листова и то: 12 хрватско-српских и »Народног Права«, које излази у Осеку. Над целом Хрватском и Славонијом и Далмацијом проглашен је преки суд. У смислу преког суда свако дражење, буњење, покушај убиства, убиство, пљевина тешка телесна озледа као и узнемиривање казни се смрћу јавнога мира.

Набавка новца за рат. Аустријски министар финансија преговарао је са аустријским банкама ради подизања новог зајма. Камата ће новом зајму бити 5 процената. И угарска ће влада подићи нов зајам.

Пожртвовање. Депутација инвалидског пензионерског друштва угарских радника била је код министра-председника Тисе и изјавила, да ће купити државне ренте за милијон круна.

Бечки Црвени Крст. За Црвени Крст у Бечу пријавило се досада преко хиљаде болничарке. Међу пријављенима имаде врло много аристократских госпођа. До сада је скупљено за Црвени Крст преко по милијона круна.

Ретка прослава. Игњат К. Хорват, умировљени потпуковник 48. хонведске коњичке регименте, прославио је прекјуче у Колошвару свој 101-годишњи рођендан.

Ослобођење госпође Кајо. Поротни суд у Паризу ослободио је госпођу Кајо, супругу бившег министра Каја, која је убила уредника »Фигара« Калмета, јер је почео да износи њена приватна писма. Та се пресуда могла очекивати према току главне расправе.

Повишење каматњака. Аустро-Угарска Банка је закључила, да од 14. (27) јула о. г. повиси каматњак на улоге 5%, а за зајмове, државне ренте, аустријске државне папире, угарске тресорне бонове и бонове угарске државне благајне и заложне папире аустроугарске банке на 5½%, а за остале вредносне папире на 6%. Бечке банке иштедионице закључиле су, да ће све улошке укамаћивати по досадањем каматњаку и ако је Аустро-Угарска Ба

Разне кратке вести.

Фирма Гутман у Будимпешти дала је 100.000 круна Уг. Црвеном Крсту.

Јављају, да је на бугарско-српској граници убијен српски генерал Катић.

У будимпештанском служб. листу публикована је превишња одлука, којом су амнестиране све особе, које су кажњене ради војничких прекршаја.

Баци последње године војничке академије и кадетске школе у аустро-угарској биће ове године одмах додељени војсци.

Српски посланик у Бечу отпутовао је у Београд.

Српски ген. конзул Ј. Миланковић и подконзул В. Ниачић отпутовали су са својим породицама из Будимпеште у Београд.

Руско посланство у Бечу преузело је заштиту српских поданика у аустро-угарској монархији.

На главном бечком брзојавном звању објављено је, да је телеграфска веза са Русијом прекинута ради недостатака на телеграфској прузи.

Службени »Сарајевски Лист« донео је наредбу, којом се укида преки суд у Босни и Херцеговини.

Администратор патријаршије епископ Мирон Николић прекинуо је своје бављење у купатилу и вратио се у Карловце.

Ерцхерцог Фридрих приложио је 50.000 круна аустроугарском Црвеном Крсту.

Срби код Шабца заробили су пароброд дунавског паробродског друштва и капетана лађе Молнара.

Угарска влада ће на основу закона одредити цене животним намирницама, да би се спречиле злоупотребе.

Српска скупштина отворена је у Нишу. Пре отварање скупштине отишли су посланици у цркву на призивање св. Духа.

Бугарско собрање у Софији решило је, да се подигне зајам од 150 милиона франака за оружје војске.

Разно.

Модерна служавка. Енглески листови саопштавају резултат једне анкете, какве да је тешко до сада игде било: Енглеско друштво за заштиту радне жене управило је на пет хиљада служавки питање, да ли имају довољно слободног времена, да ли имају своју засебну постелу, да ли имају довољно ферија, да ли би икојој својој младој пријатељици могле саветовати да постане служавком и најзад: на који би се начин могао побољшати положај служавки. Готово све питане служавке дале су одговор. Друштво је те одговоре уредило по извесним тачкама гледишта. Међу незгодама, на које се служавке жале, долази на прво место оскудица узајамног разумевања између служавки и њихових господара. Служавке су мишљења, да њихове госпође имају сувише мало домаћинског васпитања. Најопширнија је рубрика, која се односи на питање о удаји. Све служавке су мишљења, да сувише мало имају прилике да се састају са младим људима бољих сталежа, зато што се са велике висине гледа на служавке. Наравно, да у својим одговорима служавке захтевају минималну награду са периодским повишицама. Даље, протестују, што многе домаћице сматрају, да је служавци место за спавање у кујни. Сем тога могло би се заиста захтевати, да свака служавка има своју засебну собу и рођену постелу. Међутим у хиљадама случајева то није. Један повећи број служавки великом енергијом захтева, да се сме редовно возити на бициклу и да за ту сврху треба у сваких 14 дана да имају по цео један дан слободан.

ЛИСТАК.

Милка.

Слика из варошког живота.
(Наставак.)

Она, још несвесна себе, заблуђена добротом његовом и заслепљена речима његовим, — поче мислити о њему. Ну он јој није дао да на томе стане. Јуришао је напред. Свакога дана, јачи али и успешнији напад. Она је била слаба да одбије те нападе. Снага јој малакса, душа ослабе, мисли утонуше у сањању, срце јој први пут јаче и живље закуца. Милка се лепше носила; у ушима јој златне минђуше; око белог јој врата ланац са медаљом, у коме је његова слика; на прстима јој лепо прстење; — али . . . мириса јој из душе нестало, чедности нестало и она остаде само лепо цвет. Тако је трајало неко време.

Ну човек се свега засити, па — тако је и сада било. Цвет беше скрхан. Загазив ногом остави га у блату, а он оде, оде и не врати се више . . . изгубио се.

Милка остаде сама, ну не са свим сама: једно анђелче почивало је на њеним грудима. Отрована, бачена и згажена, Милка пође у свет! . . .

У вароши Б., а на великом тргу, често се виђала једна жена са малим дететом, где стоји и својим мутним очима посматра мимопролазеће.

Дете је било лепо — право анђелче.

И ако је жена била јадно одевена, дете је имало лепе и чисте хаљинице. Капица од белог платна, са пантљикама небесне боје; бенка таква иста, а и сукњица је таква била. Дете је спавало мирно и спокојно на грудима мајчиним, као да је знало, да се у наручију мајчином, пуне сласти и милине, најслађе спава.

Мати тога детета изгледала је бедна и тужна. У оделу јадном изгледала је као слика, којом хоће сликари да представе сиромаштво и немаштину.

Била је млада, можда и лепа, али онако бедна и у оном оделу не изгледаше. Коса густа и боје злаћене, била је неочешљана и доста скривена марамом. На лицу јој се огледала иронија. Изгледа је као да не уме да се осмехује. Бледа, очи суве . . . без сјаја и упале. Израз лица, као да је јако уморна и болна. У мрко-плавој хаљини није се могао видети стас, а руке јој беху: суве, преплануле и бодовима од игле ишаране.

Беше то Милка.

Потуцајући се, радећи, мучећи се, чувала је себе и своје дете. Себе због свог детета, а дете због саме себе.

Свет је поступао с њоме, као да она не беше то, што и они. Друштво је презирало, гурало све даље у блато и у дубину. Где год је потражила рада, свуда су је најпогрднијим речима изјурили. Свачија се врата затвараху пред њоме; свачије усне беху пуне гадна понижења за њу. По негде су и псе напујдали на то створење, које већ није знало да ли има душе у себи.

Тако презрена и остављена, она је мрзила свет, клела Бога. У дубини њене још не са свим покварене душе бујала је клица мржње и презирања друштва. Она га је осудила, осудила с правом.

Но требало је хранити дете, оно бар није криво; или му се може узети као кривица његово рођење?

Милка покуша још једном, последњи пут — али у залуд. Друштво, као бесни талас, бацило је у провалу; нешто ју је вукло у ту бездан. Као оно морско биље што се обавије око дављеника, па га вуче доле у бездан морску, — тако је и њу авет друштва вукло у блато; а бесни њихови таласи хватали су је и бацали куда је њима било угодно. Милка се борила са тим таласима, опирала том морском биљу. Није хтела са свим да утоне у то блато; — али у залуд. Утрошила је своју последњу снагу, а нигде није нашла ослонаца. Таласи су немилосрдни, а бездан ју је вукла.

Шала.

— Наслонио се плајаш (пандур) на штап па пљуцка, прошао је званични сат, сви су отишли из општинске куће, сад још само да сеоски нерастови поју кукуруз, кад у том ето ти дође неко општинској кући, тражи кнеза. Плајаш му рекне: »Од све госпде сам сам ја код општинске куће.« На то ће свињар иза ступца: »А да шта су онда ти нерастови?«

— Судац: »Колико Вам је година?« — Сведок: »Тридесет и две.« — Судац: »Јесте ли ожењени?« — Сведок: »Нисам.« Судац: »Колико имате деце?«

— »Лоло једна, та ти си пијан,« рећи ће газда своје слуги. — »Боже сачувај,« одговори слуга. »Знате, пио сам бела вина и шиљера, па једно вуче на десно, а друго на лево!«

— »Буди миран,« рећи ће један богат човек своје зету, који му се непрестано на његову кћер тужио. »Буди миран, и опет ти велим, ако се моја кћи не поправи, знај да јој нећу ништа после моје смрти оставити.« — Од то доба старац никад није чуо, да му се зет тужи на његову кћер а на своју жену.

Бакама у споменицу.

Нека бака радознала,

Пророка је запитала:

»Кад нам дође сућен данак,

»И засветли рајски станак,

»Хоће л' 'ваке старе баке

»У рај моћи покрај штаке!«

»Ид' одатле, стара бако!

»Где би у рај чудо тако?

»Само младе медних усти

»Бог у рај ће да пропусти!«

Кад је бака јад тај чула,

Од ужаса посрнула.

»Што се плашиш, бако, кажи?«

Доде пророк да ј' ублажи.

»Онда неће баба бити,

»Та све ће се — подмладити.«

На знање!

Част ми је поштованој публици доповољног знања ставити, да сам у Сентомашу у својој кући (у близини римокатоличке цркве и Занатлијске Корпорације) у бившој Карбинеровој кући отворио

Кадно купатило

у којем се може купати три пут недељно и то: уторником, четвртком и суботом са следећим ценама: Једна кабина са једном кадом од 1 особе 50 пот., две кабине са две каде од 2 особе 80 пот.

За многобројну посету моли

С поштовањем

Филип Ајденмилер,
бојадисар.

ЛЕКОВИТО КУПАТИЛО РУСАНДА У МЕЛЕНЦИМА

(у Торонталској жупанији) — у јужној Угарској

Отворено је од 1/14. маја до 1/14. септембра сваке године.

Специјално лечи: севотине, хроничну реуму, скрофулу у свима њеним облицима и појавама. Коже болести, које нису у стању биле никакве лековите масти излечити, — нарочито Psoriasis и Prurigo. Код женских неуредан крвоток и живчане болести. Сигуран успех у лечењу костобоље Caries-Necrosis-a, у коме премашује најчувенија интернационална купатила.

Станови се састоје из четири модерно-удешена хотела са 74 собе, курсалон, кафана, изврсна кухиња, добра музика, цветни парк, са удобним клупама, — гласовир, куглана, билијард, стоји на расположењу купалишним гостима. Ближа извешћа и проспекте на захтев и бесплатно.

Управа купатила Русанда.